

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง “ประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยองค์การฝ่ายตุลาการ” เป็นการวิจัยเพื่อหาคำตอบของปัญหาการวิจัยที่ว่า “กระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญและศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีประสิทธิภาพหรือไม่ อย่างไร” โดยมีรูปแบบการวิจัย วิธีในการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และกลุ่มประชากร ดังต่อไปนี้

รูปแบบการศึกษา

การศึกษานี้ มีรูปแบบการวิจัยแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับระบบหนึ่งของสังคม คือ ระบบขององค์การฝ่ายตุลาการ ในส่วนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ด้วยวิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (induction) จากการใช้กรณีศึกษาของกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญและกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อสร้างข้อสรุปเป็นลักษณะของควมมีประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขององค์การฝ่ายตุลาการ

หน่วยการวิเคราะห์

ผู้ศึกษาได้ศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยองค์การฝ่ายตุลาการ จึงมีหน่วยการวิเคราะห์ (unit of analysis) ได้แก่ กระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญและกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธี ได้แก่

1. การเก็บข้อมูลเอกสาร ในการศึกษาวิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารประกอบกับการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามและนำเสนอผลในเชิงวิเคราะห์ตามกรอบแนวความคิดการวิจัย (conceptual framework) ที่ได้สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ทำการศึกษา และได้รับการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็นทางทฤษฎีจากคณะกรรมการที่ปรึกษาคุณุณิพนธ์ โดยมีฐานความรู้จากเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตำรา คุณุณิพนธ์เอกสาร/วารสาร/บทความ ทางวิชาการ และข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งรายงานสถิติคดีและผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และรายงานสถิติคดีและผลคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การตอบคำถามการวิจัย
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารในมุมมองของคนใน (emir)
3. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) โดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ลักษณะท่าทางของผู้ให้ข้อมูลสำคัญขณะดำเนินการสัมภาษณ์ ความยากง่าย

ในการประสานขอเข้าสัมภาษณ์ และสถานการณ์แวดล้อมของหน่วยงานในขณะนั้น เพื่อเป็นข้อมูลที่น่ามาประกอบในการวิเคราะห์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ได้แก่

- 1. กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการพิจารณาและพิพากษาคดีเกี่ยวกับผู้ดำรงตำแหน่ง-
ทางการเมือง
- 2. กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ในขั้นตอนก่อนและ/หรือขณะดำเนินกระบวนการพิจารณา
คดีการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- 3. กลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบที่ไม่คำนึงถึง
ความน่าจะเป็น (non-probability sampling) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive
หรือ judgmental sampling) โดยคำนึงถึงตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ความรู้
ความสามารถ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และความมีจริยธรรมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ตามรายชื่อ ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำแนกตามกลุ่มของประชากรที่ใช้
ในการสัมภาษณ์

กลุ่มประชากร	รายชื่อและตำแหน่ง
กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ ในการพิจารณาและ พิพากษาคดีเกี่ยวกับผู้ดำรงตำแหน่ง- ทางการเมือง	1. นายชัช ชลวร
	ประธานศาลรัฐธรรมนูญ
	2. นายจรูญ อินทจาร
	ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มประชากร	รายชื่อและตำแหน่ง
กลุ่มผู้ปฏิบัติหน้าที่ในขั้นตอนก่อนและ/หรือขณะดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	3. นายฐานันท์ วรรณโกวิท ประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา
	4. นายพงษ์เทพ ศิริพงษ์ติกานนท์ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา (อดีตประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกา)
	5. นายกำพล ภู่อุตสวาท ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา (อดีตรองประธานศาลฎีกา)
	6. นายกิริติ กาญจนรินทร์ ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลฎีกา
	1. นายกล้านรงค์ จันทิก กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
	2. นายวิชา มหาคุณ กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
	3. นายอรรถพล ไญ้ส่วง รองอัยการสูงสุด
	4. นายธนพิชญ์ มูลพฤกษ์ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีพิเศษ
	5. นายเสกสรรค์ บางสมบุญ อธิบดีอัยการฝ่ายคดีเศรษฐกิจและทรัพยากร (อดีตอธิบดีอัยการฝ่ายคดีพิเศษ)

ตาราง 5 (ต่อ)

กลุ่มประชากร	รายชื่อและตำแหน่ง
กลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	1. นายวิทยา อินาลา
	สมาชิกวุฒิสภา
	2. พล.อ.อ. วีรวิท คงศักดิ์
	สมาชิกวุฒิสภา

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อทำการสัมภาษณ์ได้เกิดข้อจำกัดการวิจัยขึ้นในกรณีของกลุ่มของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญน้อยมากซึ่งมีสาเหตุเนื่องจากการประสานขอเข้าสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษาไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองคนที่ได้ติดต่อขอเข้าสัมภาษณ์ แม้ว่าจะมีการติดต่อประสานขอเข้าสัมภาษณ์ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแต่ละคนหลายครั้งได้รับการปฏิเสธ มีการเปลี่ยนแปลงเลื่อนวันนัดสัมภาษณ์โดยไม่มีกำหนด ขอยกเลิกวันนัดการสัมภาษณ์โดยอ้างเหตุผลไม่สะดวก

ประกอบกับสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงที่ทำการศึกษาก่อให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มกันอย่างชัดเจนเกิดความขัดแย้งขึ้นอย่างรุนแรง มีการฟ้องคดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต่อศาลหลายคดี และใกล้ช่วงที่จัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ทำให้ไม่สามารถนัดสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ได้จำนวนที่เหมาะสม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) คือแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยคำถามแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังต่อไปนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย
- 1. ตำแหน่ง
 - 2. เพศ
 - 3. อายุ

4. ระยะเวลาในการทำงานในกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง/งานด้านการเมือง

ส่วนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการตรวจสอบการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยองค์การฝ่ายตุลาการ

1. กระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญตามกฎหมายสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ มีปัญหาในการปฏิบัติงานหรือไม่ และสามารถตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

2. กระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามกฎหมายสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ มีปัญหาในการปฏิบัติงานหรือไม่ และสามารถตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้หรือไม่

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบการกระทำของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยองค์การฝ่ายตุลาการ

1. กระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญ/ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองตามที่กฎหมายบัญญัติครอบคลุมลักษณะการทุจริตและการกระทำตามหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่

2. กระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยองค์การฝ่ายตุลาการ (ศาลรัฐธรรมนูญ/ศาลฎีกาแผนกฯ) มีประสิทธิภาพตามประเด็นต่อไปหรือไม่ และมีลักษณะอย่างไรอีกบ้าง

- 1) ความเป็นอิสระ (independence)
- 2) ความเป็นกลาง (impartially)
- 3) ความสามารถในการตรวจสอบได้ (accountability)
- 4) ความโปร่งใส (transparency)
- 5) ความสามารถ (competence)
- 6) ความมีคุณธรรม (integrity)
- 7) ความสามารถในการเข้าถึงได้ (accessibility)
- 8) ความรวดเร็วในการพิจารณาคดี (timeliness)
- 9) ความเปิดเผย (openness)
- 10) ความเป็นธรรม (fairness)

11) ความเสมอภาค (equality)

12) ความชัดเจน ไม่มีข้อสงสัย (certainty)

3. นอกจากลักษณะของประสิทธิภาพทั้ง 12 ประการ ยังมีลักษณะใดอีกบ้างที่แสดงถึงควมมีประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง โดยองค์การฝ่ายตุลาการ

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นการวิเคราะห์ข้อมูลจึงต้องทำการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจนเสร็จสิ้นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลในเบื้องต้นที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเอกสารโดยมีความมุ่งหมายที่จะในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย (conceptual framework) ซึ่งระหว่างกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นก็จะได้ทำการตั้งสมมติฐานชั่วคราวเป็นระยะเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่มุ่งตอบคำถามการวิจัย และใช้เป็นแนวทางในการตั้งเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วย

สำหรับการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (credibility) ของข้อมูลด้านความครบถ้วนของข้อมูล และด้านคุณภาพ โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลได้ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลซึ่งกันและกัน ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลกับผลการศึกษาวิจัยที่มีผู้ทำมาก่อน การตีความข้อมูลของแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้ การที่คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณวินิจพันธ์ ชักถามเพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล และการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาอ่านผลการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง ส่วนในด้านความครบถ้วนของข้อมูล และด้านคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลว่ามีเพียงพอและมีคุณภาพในระดับที่จะสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ครอบคลุมการตอบคำถามการวิจัยได้อย่างสมบูรณ์หรือไม่

สุดท้าย คือ การวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้น ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การจำแนกข้อมูล โดยการจัดข้อมูลให้เป็นกลุ่มตาม ประเภทและหมวดหมู่ของข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูลโดยการหาลักษณะที่เหมือน และแตกต่างกันของข้อมูลเพื่อนำมาสร้างข้อสรุปในสิ่งที่ทำการศึกษาจากกระบวนการ ตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญและกระบวนการตรวจสอบ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยองค์การฝ่ายตุลาการ

